

**Bilaga O8
Miljöhandlingsplan**

Miljöhandlingsplan år 2015	2
Bakgrund.....	2
Inledning	2
Miljöpåverkan och rådighet	3
Genomförande och uppföljning	3
Ansvar	3
Övergripande mål 1. Miljöeffektiva transporter	4
Övergripande mål 2. Gifffria varor och byggnader	7
Övergripande mål 3. Hållbar energianvändning	8
Övergripande mål 4. Hållbar användning av mark och vatten .	9
Övergripande mål 5. Miljöeffektiv avfallssortering	12
Övergripande mål 6. Sund inomhusmiljö	13

Miljöhandlingsplan år 2015

Bakgrund

I budgeten för 2012 beslutades att samtliga nämnder och styrelser, utifrån miljöprogrammet för 2012 – 2015, kartlägger sin miljöpåverkan och beskriver åtgärder för att minska densamma i en miljöhandlingsplan.

Stockholms miljöprogram 2012-2015 är ett kommunövergripande styrdokument. Målen är styrande för staden som helhet och samtliga nämnder och styrelser ska vidta åtgärder som leder till måluppfyllelse utifrån sin verksamhet oavsett utpekat ansvar för specifika delmål i miljöprogrammet. Flera av delmålen i programmet, men inte alla, berör Södermalms stadsdelsnämnd.

För att kunna arbeta konkret finns ett flertal riktlinjer som knyter an till målen och närmare beskriver hur stadens alla förvaltningar och bolag kan arbeta med de olika målen. Fokus ligger på stadens egen rådighet.

Miljöprogrammet anger som regel inte vilka konkreta åtgärder som ska genomföras. Verksamheterna inom de olika förvaltningarna ska själva välja de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att inom ramen för sina uppdrag och sin budget arbeta för att nå målen.

Programmet gäller från år 2012 till och med utgången av år 2015. Sex övergripande mål sammanfattar stadens ambitioner inom miljöområdet:

1. Miljöeffektiva transporter
2. Giftfria varor och byggnader
3. Hållbar energianvändning
4. Hållbar användning av mark och vatten
5. Miljöeffektiv avfallshantering
6. Sund inomhusmiljö

Inledning

Miljöhandlingsplanen för Södermalms stadsdelsförvaltning är ett förvaltningsövergripande dokument, där mål som formulerats

inom Stockholms stads miljöprogram implementeras i förvaltningens verksamheter.

Miljöhandlingsplanen speglar förvaltningens arbete med att bidra till att Stockholm ska erhålla en hållbar livsmiljö. Miljöhandlingsplanen avser verksamhetsåret 2015 och planen kommer att revideras varje år i samband med att verksamhetsplanen tas fram.

Miljöpåverkan och rådighet

Inom flera av förvaltningens enheter sker aktiviteter varje dag som har konsekvenser för miljön; transporter, energiförbrukning, upphandling av varor och tjänster, inköp, resursförbrukning och avfallshantering. Inom enheterna finns möjligheter att konkret minska förvaltningens totala miljöpåverkan. Dessutom finns miljöpåverkan som är knutna till mer strategiskt och långsiktigt arbete som rör ställningstaganden och beslut i olika ärenden som förvaltningen handlägger och genomför. Detta kan exempelvis vara aktuellt i remissvar, i dialog och samverkan med andra förvaltningar vid utbyggnads- och exploateringsprojekt i stadsdelsområdet samt i arbetet med investeringar och drift och underhåll av parker och naturområden.

Centralt för miljöplanen är att miljötänkandet ska integreras i alla verksamheter. Rådigheten ser emellertid olika ut för förvaltningens skilda verksamheter.

Genomförande och uppföljning

Planen ska fungera som ett dokument som förvaltningen ska arbeta efter. Alla som arbetar inom förvaltningen ska känna till miljöplanens innehåll och tillämpa den i det dagliga arbetet. Förvaltningen följer upp planen i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelse. Nämndens verksamhetsplan för 2015 kompletteras med en aktivitet där ansvariga för respektive aktivitet redovisar avvikelser i samband med tertialrapporter och i verksamhetsberättelsen. Indikatorerna i handlingsplanen följs upp i stadens integrerade system för ledning och styrning (ILS).

Ansvar

Avdelningscheferna är ansvariga för att skapa goda förutsättningar för miljöarbetet på enheterna, ta vara på och utveckla personalens kompetens och engagemang i miljöfrågor samt driva arbetet framåt.

Övergripande mål 1. Miljöeffektiva transporter

Stadens mål är ett långsiktigt hållbart transportsystem, baserat på ny teknik, alternativa bränslen, bättre logistik och mer information. En övergång till mer kapacitetsstarka och mindre miljöbelastande transportmedel är nödvändig samtidigt som arbetet med att söka smarta trafiklösningar och kommunikationssätt som är resurssnålare och utnyttjar energin effektivare än idag måste fortsätta. En satsning på de oskyddade trafikanterna leder till en mindre bullrig stadsmiljö, en mer trafiksäker miljö och en stadsmiljö som är mer trivsamt att vistas i. Det ska vara lätt att välja kollektiva, trygga och miljövänliga transportlösningar.

Delmål 1.1 Miljöbelastningen från stadens transporter och resor ska minska

Delmålet innebär att nämndens verksamheter ska arbeta systematiskt för att minska miljöbelastningen från sina transporter och resor. I handlingsplanen ingår en resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten.

Aktivitet	Ansvar
Alla medarbetare ska tillämpa <i>Förvaltningens resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten.</i>	Alla medarbetare

Förvaltningens resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten

Södermalms stadsdelsförvaltning ska skapa förutsättningar för att fler resor i tjänsten görs på ett effektivt sätt och att resor i första hand sker med kollektiva färdmedel. Resor som sker med bil har koppling även till delmålet om andel miljöbilar, dubbdäck och förnyelsebart bränsle.

Policyn utgår från ett rangordnat valsystem:

1. Överväg om alla resor måste genomföras

Om digitala möten kan genomföras ska dessa föredras. Resor till möten eller andra ärenden som måste genomföras bör förläggas så att resorna kan ske säkert och miljöanpassat. Möten bör förläggas i närområdet, med möjligheter att ta sig dit med kollektiva färdmedel eller genom att gå eller cykla. Resor i andra tjänsteärenden bör ske med det bästa färd sättet.

2. Välj det bästa färd sättet

Res med kollektivtrafik: Tunnelbana, pendeltåg eller buss vid lokala resor inom Stockholms län och tåg för nationella resor under 50 mil.

Gå vid korta tjänsteärenden.

Cykla vid korta tjänsteärenden och använd alltid hjälm och riktig cykelutrustning.

3. Om bilresor är nödvändiga

Res/kör i första hand med någon av förvaltningens miljöbilar, i andra hand med en externt hyrd miljöbil och i sista hand med privat bil. De miljöbilar som är avsedda att tankas med förnyelsebart bränsle ska tankas med sådant. Resor med bil ska samordnas för samåkning i den mån det är möjligt. Föraren ska tillämpa sparsam och säker körning. Förvaltningens bilar ska vara försedda med alkolås och ISA-system.

Delmål 1.2 Stadens egna fordon ska vara miljöbilsklassade och köras på miljöbränsle, och av stadens upphandlade transporter ska miljöfordonsandelen öka

Delmålet innebär att de motorfordon som nämnden äger eller leasar ska vara miljöbilar enligt den definition som antagits av kommunfullmäktige, och bilar som går på miljöbränsle (E85-bilar, fordonsgasbilar och laddhybridbilar) ska tankas med det bränsle de är avsedda för. Då nya tjänstebilar ska köpas in ska möjligheten att införskaffa elbilar undersökas.

KF:s indikator	Nämndmål
Andel miljöbilar i stadens bilflotta	100 %
Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	90 %
Andel elbilar	17 %

Aktivitet	Ansvar
E85-bilar och fordonsgasbilar ska tankas med det miljöbränsle de är avsedda för.	Enhetschefer som har ansvar för bilar i sin verksamhet
Undersöka möjligheten att ersätta befintliga tjänstebilar med elbilar då avtalen går ut	Enhetschefer som har ansvar för bilar i sin verksamhet

Delmål 1.3 Miljökvalitetsnormen för luft ska uppnås

Målet är att inga av förvaltningens tjänstebilar ska ha dubbade vinterdäck. Genom att tillämpa sparsam körning minskar avgasutsläppen från tjänstebilarna.

KF:s indikator	Nämndmål
Andel dubbdäck	0 %

Aktivitet	Ansvar
De som kör bilar erbjuds att gå kurs i sparsam körning.	Enhetschefer som har ansvar för bilar i sin verksamhet

Delmål 1.4 Gång- och cykelresandet ska öka

Delmålet syftar till att skapa förutsättningar för att cykel- och gångtrafiken ska öka. För nämnden innebär detta att cykelbanor på parkmark ska vinterväghållas, sandsopas och ha bra underlag.

Aktivitet	Ansvar
Förvaltningen ska kontrollera att cykelbanor på parkmark är snöröjda, sandsopade och har ett bra underlag.	Ekonomiavdelningen (stadsmiljöfunktionen)

Övergripande mål 2. Giffria varor och byggnader

Delmål 2.1 Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska

Spridningen av miljögifter måste minska och staden kan påverka detta genom att ställa krav på miljöanpassade varor och tjänster i samband med upphandling. Delmålet avser för nämndens del varor som har en kort omloppstid och livslängd som exempelvis städtjänster. Det gäller även entreprenadupphandlingar för investering, drift och underhåll av parkmark inom stadsdelsområdet.

De fem högst prioriterade miljö- och hälsofarliga ämnena ska undvikas. (Se beskrivning faktaruta bilaga 3 i Stockholms miljöprogram för 2012–2015). Ämnen uppförda på SIN-list och Kemikalieinspektionens PRIO-databas ska undvikas. Miljöstyrningsrådets upphandlingskriterier ska vara vägledande när sådana finns. I annat fall gäller att kriterier för Svanen, Bra Miljöval eller EU Ecolabel.

KF:s indikator	Nämndmål
Andel relevanta upphandlingar av varor och tjänster där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår	100 %

Aktivitet	Ansvar
När varor och entreprenader upphandlas ställs krav på att dessa inte innehåller ämnen upptagna i ovannämnda listor	Avdelningschefer i samråd med upphandlingsfunktionen

Uppföljning av ställda miljökrav i upphandlingar ska göras med stickprovskontroller.	Upphandlingsfunktionen i samråd med aktuell enhetschef
Giftsanera förskolan successivt, skadliga kemikalier som finns i förskolan ska fasas ut. Redovisa resultat i samband med tertialrapport 2	Förskoleavdelningen

Delmål 2.3 Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent

En ökad andel ekologisk konsumtion av livsmedel bidrar till en hållbar utveckling. Med ekologiska livsmedel menas exempelvis KRAV, Demeter, MSC som uppfyller kriterierna enligt EU-förordningen 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter. Målet för nämnden är att upphandlade livsmedel ska uppgå till minst 26 procent år 2015. Det gäller även upphandling av måltider samt måltidsverksamhet till förskola, äldreomsorg med flera verksamheter. Frukt, kaffe, te, fikabröd som köps in till fikarum, till möten och konferenser ska i största möjligaste mån vara ekologiska.

KF:s indikator	Nämndmål
Andel ekologiska livsmedel i stadens egna verksamheter	26 %

Aktivitet	Ansvar
Ekologiska livsmedel ska särredovisas på konto 6442	Enhetschefer
Frukt, kaffe/te och kaffebröd till personalen och i samband med möte och konferenser ska vara ekologiska	Enhetschefer
Alla förskolor ska arbeta med att öka andelen ekologisk mat	Förskolechefer
Arbeta för att öka andelen förskolor med Grön flagg	Förskoleavdelningen

Övergripande mål 3. Hållbar energianvändning

Tillgång till energi har en central betydelse för vårt välstånd. Samtidigt är utvinning av energi och användning av densamma

en av orsakerna till flera stora miljöproblem. Effektivare energianvändning och förnybara energikällor krävs för att minska växthuseffekten. Med energieffektiv teknik kan staden vara en aktör för miljödriven tillväxt och utveckling samt minska sina driftskostnader.

Delmål 3.1 staden ska genom energieffektiviseringar minska Energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 %

Energianvändning i stadens byggnader och anläggningar ska minska. Målet innebär att förbrukningen ska minska i de lokaler där förvaltningen har verksamheter jämfört med föregående år.

KF:s indikator	Nämndmål
Elanvändning per kvadratmeter	45 kWh/kvm

Aktivitet	Ansvar
Samarbete med förvaltningens hyresvärdar om energieffektivisering i samband med ny- och ombyggnationer	Ekonomiavdelningen (lokalfunktionen) i samverkan med enhetschefer
Vidta energisparande åtgärder, exempelvis genom att stänga av energi i lokaler och rum som inte används, energieffektivisera t ex genom byte till lågenergilampor, LED-belysning samt installera närvarostyrning om det är möjligt	Enhetschefer och ekonomiavdelningen (lokalfunktionen)
Prioritera arbetet med energirådgivning inom förvaltningens egna verksamheter	Ekonomiavdelningen

Övergripande mål 4. Hållbar användning av mark och vatten

Stockholm upplevs som en attraktiv plats att bo och verka i och en av anledningarna är närheten till parker och naturen och att Stockholm är en stad på vattnet. Stockholms- gröna och vattenområden innehåller många viktiga ekologiska funktioner liksom stora kvaliteter för rekreation. Parker, vatten och natur ger tillgång till gröna oaser, rofylldhet, lek och promenader. Parker och grönområden bidrar även till att dämpa buller och växligheten fungerar som filer för luftföroreningar.

Delmål 4.1 Mark- och vattenområden som har särskild betydelse för den biologiska mångfalden ska stärkas och utvecklas

Delmålet handlar om att bibehålla och utveckla funktionen hos den grön- och blåstruktur som är en förutsättning för bevarande av ett rikt växt- och djurliv. I samband med att nya detaljplaner tas fram kan svaga funktioner stärkas. Intrång i särskilt betydelsefulla grönområden ersätts och kompenseras med en lokalt likvärdig funktion. Åtgärder kan vara att återskapa naturtypen eller restaurera en miljö där naturvärdena har försämrats. Särskilt värdefulla mark- och vattenområden ska om möjligt bevaras i samband med investeringar på parkmark.

Framtagna naturvårds- och trädvårdsplaner ska genomföras

Aktivitet	Ansvar
I samband med förslag till nya detaljplaner, där intrång på värdefulla grönytor planeras, ska grönkompensation i närområdet begäras.	Ekonomiavdelningen (stadsmiljöfunktionen)

Delmål 4.2 Grön- och vattenområden som är särskilt attraktiva för rekreation ska stärkas och utvecklas

Närheten till naturen är viktig för stadsdelsområdets attraktionskraft och befolkningens rekreation. Målet är en långsiktigt hållbar markanvändning som bidrar till ekonomisk utveckling utan att viktiga miljövärden går förlorade.

Stadsdelsområdet ska ha god tillgång till lek och rekreativsmöjligheter. Parker och gröna offentliga rum binds samman med gröna länkar genom och mellan stadsdelarna.

Vid ny exploatering där park- och naturmark tas i anspråk är det viktigt att bevara och utveckla gröna samband och strukturer. I samband med nya planer och projekt sätts åtgärder in för att stärka svaga kopplingar. Det kan vara upprustning eller nyanläggning av parker, lekplatser eller gång- och cykelvägar. Som underlag finns exempelvis nämndens parkplan, Stockholms vattenprogram och stadsbyggnadskontorets kartläggning Stockholms ekologiska känslighet.

Aktivitet	Ansvar
Verka för att grönområdenas rekreativa värden utvecklas	Ekonomiavdelningen(stads miljöfunktionen)
Förbättra information och skyltning om stadsdelens parker	Ekonomiavdelningen (stadsmiljöfunktionen)

Delmål 4.5 Skötseln av grön- och vattenområden ska stärka biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter

En väl fungerande skötsel av park- och naturområden är en förutsättning för att bevara och utveckla både ekologiska och rekreativa värden. Nämndens arbete ska vara ekologiskt inriktat och gynna naturligt förekommande arter i naturområden. Parker och naturområden ska skötas enligt beslutad parkplan för Södermalms stadsdelsområde.

Delmålet verkar som ett förhållningssätt i nämndens arbete med att främja den biologiska mångfalden i naturområden.

Aktivitet	Ansvar
Ta fram en naturvårdsplan och en trädvårdsplan för Långholmen	Ekonomiavdelningen (stadsmiljöfunktionen)
Fortsatt uppsättande av fågelholkar	Ekonomiavdelningen (stadsmiljöfunktionen)
Anlägga grodgölar på Årsta holmar och på Långholmen	Ekonomiavdelningen (stadsmiljöfunktionen)
Låta död ved ligga kvar på utvalda platser	Ekonomiavdelningen (stadsmiljöfunktionen)

Del 4.6 Vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag ska förbättras

Stadsdelsrådets vattenområden, speciellt Årstaviken, har stor betydelse för rekreation, friluftsliv, djur och växter. Delmålet berör nämnden vad gäller ansvaret och skötseln av stadsdelsrådets strandbad på Långholmen och i Tanto.

Aktivitet	Ansvar
Badvattenprover tas sju till åtta gånger per säsong på strand- och klippbadet på Långholmen och på Tanto strandbad	Ekonomiavdelningen (stadsmiljöfunktionen)

Övergripande mål 5. Miljöeffektiv avfallssortering

Avfall är i många fall en värdefull resurs om avfallshanteringen anpassas till avfallets egenskaper. Det mest miljöeffektiva är att i möjligaste mån förhindra att avfall uppstår. Effektiv och miljöanpassad avfallshandtering är en viktig del av samhällets infrastruktur. Stadens mål är att minimera mängden avfall och öka andelen som nyttiggörs genom återanvändning och återvinning.

Delmål 5.1 avfallet från stadens verksamheter ska minska och det som ändå uppstår ska nyttiggöras

Delmålet syftar till att minska resursförbrukningen genom materialåtervinning och energiåtervinning av det avfall som idag deponeras obehandlat.

Förvaltningens verksamheter som tillagar och/eller serverar måltider ska där det är möjligt sortera ut matavfallet för biologisk behandling. Med biologisk behandling menas att matrester blir kompostjord eller rötas och omvandlas till biogas. En ökad biologisk behandling av matavfallet från stadens egna verksamheter syftar bland annat till att öka biogasproduktionen i Stockholm.

KF:s indikator	Nämndmål
Mängden matavfall som stadens verksamheter sorterar ut för biologisk behandling	45 %

Aktivitet	Ansvar
Förbrukningen av engångsprodukter ska minska	Enhetschefer

Aktivitet	Ansvar
I samband med ny- och ombyggnationer ska möjligheten att installera matavfallskvarn undersökas	Ekonomiavdelningen (lokalfunktionen) i samverkan med enhetschefer
Förstärk allmänhetens möjlighet att i anslutning till parker återvinna engångsmaterial sommartid	Ekonomiavdelningen (stadsmiljöfunktionen)

Delmål 5.2 Andel felsorterat farligt avfall ska minska

Delmålet handlar om att ändra konsumtionsmönster och minska mängden farligt avfall från förvaltningens verksamheter. Det kan bland annat ske genom att förvaltningen vid upphandlingar ställer krav på kemikalieanvändning vid städtjänster och skötsel av grönområden.

Aktivitet	Ansvar
Farligt avfall sorteras och hämtning beställs från servicegruppen	Enhetschefer
I samarbete med miljö och hälsoskyddsförvaltningen se över hur stor andel av miljöfarligt avfall som tas omhand från verksamheter och enskilda på Södermalm. I samråd med allmänheten utveckla nya stödformer för fungerande och ökad insamling	Ekonomiavdelningen

Övergripande mål 6. Sund inomhusmiljö

Eftersom vi tillbringar större delen av våra liv inomhus, har en god inomhusmiljö stor betydelse för människors hälsa och komfort. Hälsobesvär relaterade till inomhusmiljön är ett problem i många byggnader. Arbetet för att minska hälsorelaterade riskfaktorer berör bland annat buller, dålig luftkvalitet, inomhustemperatur och höga radonhalter i bostäder och allmänna lokaler. När åtgärder vidtas för att förbättra inomhusmiljön bör lösningar sökas som även bidrar till lägre eller lika energianvändning.

Stadens alla nämnder och styrelser som äger, bygger, förvaltar och brukar lokaler har ansvar för en sund inomhusmiljö i de egna lokalerna. Delmålen enligt miljöprogrammet handlar, förutom att inomhusmiljön ska bli bättre, om att radonhalterna och

bullernivåerna inomhus ska minska. För stadsdelsnämnden handlar målområdet om att verksamheter som förskolor, vård- och omsorgsboenden, gruppboendestäder, korttidshem och dagliga verksamheter ska ha god luftkvalitet och goda ljudnivåer för brukare och personal.

Aktivitet	Ansvar
Genomföra fysisk skyddsronde senast 2015-05-31	Enhetschefer